

Thema: Forensische odontologie

Woord vooraf

Het voorliggende themanummer richt zich op het in Nederland betrekkelijk onbekende terrein van de forensische odontologie. De enkele collegae die zich met dit deel van de tandheelkunde bezighouden, wordt vermoedelijk weleens enige sensatiezucht verweten. Daar staat tegenover dat zij in soms lugubere omstandigheden door nauwgezet onderzoek van het gebit of eventuele beetsporen een belangrijke en zelfs beslissende rol kunnen spelen bij de identificatie van één of soms vele slachtoffers van een ramp of een misdaad, zoals brandstichting.

Van de auteurs die aan dit themanummer een bijdrage hebben geleverd, zijn in de eerste plaats de collegae E. De Valck en Y. Vermeylen, beiden afkomstig uit België, genoemd. Een spe-

ciaal woord van dank geldt de heer L.C. van der Pols, leider van het Rampenidentificatieteam, die samen met collega B. van der Kuijl uitvoerig stilstaat bij de ramp in Faro. Uiteraard is eveneens dank verschuldigd voor de bijdragen van de overige uit Nederland afkomstige auteurs, te weten de collegae E.A.J. van Dijk, E.W. Free, P.H.G.M. Loeff en E. Ruiter. Ten slotte zij nadrukkelijk de inbreng vermeld van collega F.S. Kroon, die als gastredacteur van dit themanummer heeft gefungeerd en een belangrijke rol heeft gespeeld bij de keuze van de onderwerpen en, nog veel belangrijker, die van de auteurs.

I. van der Waal, hoofdredacteur

Forensische odontologie

Inleiding

KROON FS. Forensische odontologie. Inleiding. Ned Tijdschr Tandheelkd 1995; 102: 214-5.

1 Terminologie

Het woord 'forensisch' stamt uit het Latijn. Het forum was in het oude Rome een groot plein, waar het openbare leven zich afspeelde en waar ook de rechtspraak plaatsvond. 'Forensisch' wordt als synoniem gebruikt voor 'gerechtelijk'. De term 'odontologie' – dat letterlijk 'tandkunde' betekent – is hier beter op zijn plaats dan het woord 'tandheelkunde': van 'heelkunde' is hier immers geen sprake.

De belangrijkste onderdelen van de forensische odontologie zijn: identificatie (veelal van onbekende stoffelijke overschotten) en beetsporenonderzoek. Behandeling van schadeclaims en malpraxis van tandartsen valt in sommige landen ook onder het werkterrein van de forensisch odontoloog; in Nederland is dat niet het geval.

2 Soorten rampen

Rampen worden onderverdeeld in zogenaamde *gesloten* en *open* rampen, maar een *combinatie van beide* komt ook voor.

Bij een gesloten ramp is er sprake van 'bekende doden', bijvoorbeeld als een vliegtuig neerstort op een onbewoond gebied

of een lege landingsbaan. In dergelijke gevallen zal er een passagierslijst zijn, waardoor er in min of meerdere mate een overzicht is van de slachtoffers. In dit verband wordt elders in deze aflevering door collega P.H.G.M. Loeff aandacht geschonken aan de Tenerife-ramp, terwijl van de hand van B. van der Kuijl en L.C. van der Pols een uitvoerige uiteenzetting wordt gegeven van de ervaring met de vliegcrash in Faro (Portugal).

Bij een open ramp kan gedacht worden aan een ongeval met een trein, waarbij er geen lijst met mogelijke slachtoffers direct voorhanden is. Een combinatie van dit soort rampen is de Boeing die op 4 oktober 1992 in de Bijlmer neerstortte. Enerzijds was er een lijst met de inzittenden van het vliegtuig, anderzijds was het onduidelijk wie zich op het moment van de ramp in de flats bevonden.

3 Enkele algemene aspecten van een identificatieprocedure

Bij identificaties betreft het vrijwel altijd onbekende stoffelijke overschotten. Soms, zoals blijkt uit de elders in deze aflevering opgenomen bijdrage van collega E.W. Free, wordt een stoffelijk overschot aangetroffen op een plaats die ver af ligt van de

F.S. Kroon, arts, tandarts-
kaakchirurg, forensisch
geneeskundige/odontoloog,
vast beëdigd gerechtelijk
deskundige

Uit de afdeling Mondziekten en
Kaakchirurgie/Orale Pathologie van het
Academisch Ziekenhuis van de
Vrije Universiteit te Amsterdam.

Trefwoord: Forensische odontologie

Datum van acceptatie: 29 april 1995.

Adres: F.S. Kroon,
AZVU, De Boelelaan 1117,
1081 HV Amsterdam.

plaats van het misdrijf of ongeval. Een enkele keer wordt identificatie van levende personen gevraagd. Dit kan het geval zijn bij mensen die lijden aan een bewustzijnsstoornis (coma), of geheugenverlies.

Bij overleden personen betreft het meestal slachtoffers die zijn verdronken of verbrand en zodanig gemutileerd dat zij niet meer aan nabestaanden getoond kunnen worden. Vaststelling van de identiteit is uiteraard voor de nabestaanden, familie en vrienden van groot belang. Ook juridische aspecten, zoals de familierechtelijke en vermogensrechtelijke betrekkingen tot het slachtoffer, spelen een belangrijke rol.

Op grond van verschillende bepalingen van de Wet op de Lijkbezorging zal in gevallen van een niet-natuurlijke dood de officier van justitie een onderzoek instellen. Het justitiële en politie onderzoek richt zich op de identiteitsvaststelling, de omstandigheden waaronder de persoon overleed, alsmede op de doodsoorzaak en de eventuele schuldvraag. In de dagelijkse politiepraktijk vervult de medicus (forensisch geneeskundige) een belangrijke rol bij het vaststellen van de doodsoorzaak. De identiteitsvaststelling van onbekende doden berust echter veelal op politieel researchewerk.

Voor de identificatie van grote aantallen slachtoffers bestaat er in Nederland het Rampenidentificatieteam (RIT) van het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD). Dit team van politiemensen is aangevuld met een groep externe deskundigen, onder andere pathologen en tandartsen. De opzet en werkwijze van het RIT zal elders in dit themanummer in een bijdrage van collega E. Ruiters uiteengezet worden.

4 Odontologische identificatie

De gebitselementen maken een geïntegreerd deel uit van het menselijk lichaam. Veranderingen (restauraties) die door een tandarts zijn aangebracht, gaan daardoor ook 'onverbrekelijk' aan dat lichaam toebehoren en kunnen zo bijdragen tot het vaststellen van de identiteit van het slachtoffer. Zelfs bij ernstig gemutileerde stoffelijke overschotten – door brand of

langdurig verblijf in het water – blijven de tandheelkundige gegevens meestal onveranderd.

De odontologische identificatieprocedure bestaat uit een aantal onderdelen. Meestal wordt begonnen met het post mortem-onderzoek, waarbij zoveel mogelijk gegevens van het aangetroffen slachtoffer worden vastgelegd. Een en ander komt elders in deze aflevering uitvoerig aan bod.

Het forensisch odontologisch onderzoek vindt vrijwel altijd plaats in opdracht van de officier van justitie, meestal door tussenkomst van de politie. Rapportage van de gehele procedure met conclusies is dan bestemd voor het openbaar ministerie. In dit verslag wordt de gehele odontologische procedure beschreven. De conclusie(s) van het onderzoek en de mate van zekerheid dienen duidelijk vermeld te worden.

Als er een vermoeden bestaat wie het slachtoffer kan zijn, worden de odontologische ante mortem-gegevens bij de tandarts en/of tandarts-specialist opgevraagd. In principe kan *alle* tandheelkundige informatie die van het (vermoedelijke) slachtoffer beschikbaar is, van belang zijn. Het spreekt voor zichzelf dat van de betreffende tandarts de grootst mogelijke betrouwbaarheid wordt gevraagd. Op dit aspect zal elders in deze aflevering worden ingegaan door collega Y. Vermeylen.

Na vastlegging van alle tandheelkundige ante mortem- en post mortem-gegevens kan vergelijking ('matching') plaatsvinden. In sommige gevallen is het mogelijk om op grond van slechts één kleine intra-oraal vervaardigde röntgenopname onomstotelijk tot identiteitsvaststelling te komen.

5 Beetsporenonderzoek

Het onderzoek van beetsporen wordt onderverdeeld in twee gebieden. Er kan sprake zijn van sporen van beten in voedsel, bijvoorbeeld een appel of een stuk kaas. Daarnaast kunnen beetsporen ook voorkomen in gevallen van mishandeling, aanranding en verkrachting. Elders in deze aflevering wordt aan dit onderwerp in bijdragen van de collega's E. De Valck en E.A.J. van Dijk uitvoerig aandacht besteed.

Summary

FORENSIC ODONTOLOGY

Key word: Forensic odontology

Human teeth and dental restorations have proven to remain stable during a long time as well as in extreme situations such as fire. Therefore, forensic odontology can play an important part in the identification of severe mutilated bodies of unknown persons.

The essence of the identification procedure is comparing the post mortem remains with the ante mortem records. In this issue several authors describe the importance of forensic odontology by means of the use of dental records in mass disasters.

Another aspect of forensic odontology is the examination of bite marks, which can be seen in some criminal cases.